

ใบความรู้

เรื่อง การละเล่นของหลวง

การละเล่นของหลวงมีมาแต่กรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์หมายถึง การละเล่นที่แสดงในพระราชพิธีต่างๆ ไม่ได้หมายความว่า แสดงหน้าพระที่นั่งในเขตพระราชฐาน ข้างนอกก็แสดงได้ เท่าที่ปรากฏในหนังสือต่างๆ และภาพจิตรกรรมฝาผนัง มีอยู่ 5 อย่าง คือ ระเบ็ง โมงครุ่ม กุลาตีไม้ แทงวิสัย และกระอ้าวแทงควาย ผู้เล่นเป็นชายล้วน มีครั้งเดียวในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2415 โปรดเกล้าฯ ให้ผู้หญิง คือ นางเจ้าแม่เล่นระเบ็งแทนชาย ในงานโสกันต์ พระเจ้าน้องยาเธอและพระเจ้าน้องนางเธอ 5 พระองค์ มีปรากฏใน พระราชนิพนธ์โคลงฉันท์เรื่องโสกันต์

การละเล่นของหลวงนี้สันนิษฐานว่าเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี แต่มีปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งจะพบว่ามี การแสดงการละเล่นของหลวงประกอบอยู่ในงานพระราชพิธีของหลวงโดยเฉพาะในงานพระราชพิธีสิบสองเดือน โดยการละเล่นของหลวงทั้ง 5 ชุด เป็นการแสดงที่ประเทศไทยรับเอามาจากต่างชาติหรือบรรดาประเทศราชแล้วเรานามาพัฒนาปรับปรุงให้ เป็นไปตามแบบแผนของไทยและแสดงอยู่ในพระราชพิธีสำคัญๆ

ระเบง

ระเบงหรือระเบ็ง

สันนิษฐานว่าเป็นการแสดงที่ไทยเรารับเอาอิทธิพลความเชื่อในเรื่องของเทพเจ้ามาจากอินเดีย ต่อมาไทยเราก็พัฒนาปรับปรุงให้เป็นการละเล่นของไทยเอง บางครั้งเรียกการแสดงนี้ว่า “โอละพอ” ซึ่งเป็นการเรียกตามบทร้องที่ขึ้นต้นแต่ละวรรค

ลักษณะการแสดงคล้ายกับการแสดงละคร คือมีการดำเนินเรื่องราวโดยตัวละคร 2 ฝ่าย ได้แก่ฝ่ายกษัตริย์ร้อยเอ็ดเจ็ดพระนคร ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แสดง 8-10 คน และฝ่ายพระขันธกุมารหรือพระกาล มีผู้แสดง 1 คน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทางไปร่วมงานโสกันต์ที่เขาไกรลาสของบรรดากษัตริย์ร้อยเอ็ดเจ็ดพระนคร โดยได้พบ พระขันธกุมารหรือพระกาลระหว่างการเดินทางซึ่งห้ามมิให้เดินทางระหว่างจนเกิดการประทะกัน ฝ่ายกษัตริย์ร้อยเอ็ดเจ็ดพระนครจึงจะแผลงศรมาพระขันธกุมารหรือพระกาลเสีย แต่ถูกสาปให้สลบเสียก่อน ภายหลังพระขันธกุมารหรือ พระกาลเกิดความสงสารจึงชุบชีวิตให้ฟื้นแล้วปล่อยให้กลับบ้านเมืองของตนไป

เครื่องแต่งกายของกษัตริย์ร้อยเอ็ดเจ็ดพระนครแต่งชุดเข้มขาบ ในมือจะถือคันศรและลูกศรเป็นอาวุธประจำกาย ในการปฏิบัติทำร่าจะมีการตีลูกศรลงบนคันศรไปด้วย เครื่องแต่งกายพระขันธกุมารหรือพระกาลนั้นแต่งได้ 2 แบบ

ได้แก่เครื่องแต่งกายแบบยืนเครื่องครึ่งท่อน คือ การแต่งกายยืนเครื่องแต่ไม่สวมเสื้อ สวมขลุ่ยจี้รัก ผัดหน้าขาว และแต่งกายแบบทเวดาตลก คือ สวมชุดเข้มขาบ แล้วสวมครุยทเวดาตลกแล้วสวมลอมพอกแทนเทริด

(แต่งกายคล้ายกษัตริย์ร้อยเอ็ดเจ็ดพระนคร) เป็นการแสดงที่มุ่งเน้นความสนุกสนาน ในการสอดแทรกมุขตลกเข้าไปในบทเจรจาระหว่างตัวละครทั้งสองฝ่ายและการปฏิบัติท่าทางที่ดูขบขันของตัวละคร แล้วการแสดงระบองเน้นความพร้อมเพรียงในการปฏิบัติท่าราชของตัวละครด้วย

ท่าราชหลักในการแสดงมีอยู่ 2 ท่าราช ได้แก่ ท่าดีลูกศรบนคันศร และท่าถือลูกศรแขนถึงระดับเอวของกษัตริย์ร้อยเอ็ดเจ็ดพระนครที่ระหว่างเดินทางไปเขาไกรลาส ลักษณะท่าราชของพระขันธกุมารหรือพระกาลเป็นท่าทางที่มุ่งเน้นความตลกขบขัน ลักษณะท่าราชสำคัญของการแสดงระบอง คือ การยกเท้าหนีบ่อง ซึ่งผู้แสดงจะยกเท้าขึ้นด้านข้างแบบยกเท้าในตัวละครตัวพระของละครไทย แต่ในขณะที่ยกนั้นจะปฏิบัติกริยาที่เรียกว่า การหนีบ่อง คือการยกขาท่อนล่างขึ้นให้หนีบติดกับขาท่อนบน แต่ไม่ให้หน้าขานั้นยกสูงจนเกินไป

จารีตในการแสดงของไทยด้วย คือ ผู้แสดงจะเข้าขวา ออกซ้าย และเคลื่อนที่ไปทางซ้ายมือของตนเสมอ ลักษณะท่าราช เช่น การยกเท้า การถือศร การราเพลงเชิดท้ายการแสดงเป็นลักษณะของการราชตัวพระ แต่ในปัจจุบัน ผู้แสดงระบองจะมีทั้งโจนพระ โจนยักษ์ และโจนลิงผสมกัน

การเล่นในสมัยก่อนใช้ฆ้อง ๓ ใบเถาเรียกว่า "ฆ้องระบอง" ตีรับท้ายคำร้องทุก ๆ วรรคโดยตีลูกเสียงสูงมาหาค่า จากต่ำมาสูง ปรากฏในพระราชนิพนธ์โคลงฉันท์ เรื่อง "โสกันต์" ต่อมาใช้ปี่พาทย์บรรเลงเริ่มต้นจะบรรเลงเพลง "แทงวิสัย" ซึ่งเป็นจังหวะที่เหมาะสมกับการเดินของผู้เล่นเป็นกษัตริย์น้อยใหญ่ ซึ่งจะมีจำนวนเท่าไรก็ได้ให้พอกับเวทีหรือสนามที่เล่น เมื่อเดินไปสุดเวที ผู้เล่นที่อยู่หัวแถวจะร้องต้นบทว่า "โอะละพ่อถวายบังคม" ผู้เล่นทั้งหมดจะร้องรับพร้อมๆ กันว่า "โอะละพ่อถวายบังคม" ผู้เล่นทำท่าถวายบังคมไปด้วย เป็นการรำถวายบังคมพระเจ้าแผ่นดิน ต่อจากรำถวายบังคมแล้ว ผู้เล่นจะแปรแถวอย่างเป็นระเบียบ แล้วผู้เล่นก็ร้องบทต่อไปลุกขึ้นเดิน ปากก็ร้องบทไปเรื่อย ๆ เมื่อยกขาขวาจะทำท่าเอาลูกธนูติดลงไปบนคันธนู วางขาซ้ายยกขาซ้ายเหยียดมือขวาออกไปข้างตัวจนสุดแขนเป็นท่าข้างธนู จนกระทั่งมาพบพระกาล

โมงครุ่ม

โมงครุ่ม

สันนิษฐานว่าเป็นการแสดงที่ไทยเราได้รับมาจากอินเดียตอนใต้และน่าจะเป็นการเล่นของหลวงที่มีกำเนิดมาก่อนเป็นอันดับแรก เนื่องจากลักษณะของการแสดงนั้นไม่ซับซ้อนและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่จะมีปรากฏชื่อการแสดงโมงครุ่ม(ม่งครุ่ม) ก่อนการแสดงชุดอื่นๆ คาดว่า โมงครุ่มนี้ อาจมาจากเสียงของเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในการแสดง ได้แก่ ฆ้องโหม่ง และกลองโหม่งครุ่ม “โหม่ง” คือ เสียงของฆ้องโหม่ง ส่วน “ครุ่ม” คือ เสียงของกลองโหม่งครุ่ม บางครั้งเรียกการแสดงประเภทนี้ว่า “อิธลัดทา” ซึ่งเป็นการเรียกตามเสียงร้องของนักแสดง

เครื่องแต่งกายผู้แสดงจะสวมชุดเข้มขาบ ซึ่งประกอบด้วยเสื้อเข้มขาบ สนับเพลลา ผ้าสาคดคาดเอวและสวมเทริด ในมือผู้แสดงจะถือไม้กำพด(ลักษณะเหมือนอย่างไม้กระบองของโจนย์ักษ์แต่ไม่ข้วนเกลียว) ไว้สำหรับตีกลอง

วิธีการแสดงโหมงครุ้ม แบ่งผู้แสดงออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน จะมีก็กลุ่มก็ได้ โดยทีในแต่ละกลุ่มจะมีกลองโหมงครุ้มวางอยู่กลางวงๆ ละ 1 ลูก ผู้แสดงทั้ง 4 คน ก็จะยืนอยู่รอบกลองแล้วปฏิบัติทำารต่างๆสลับไปกับการตีกลอง กลองโหมงครุ้มที่ใช้สำหรับการแสดงโหมงครุ้มนี้จะมีลักษณะคล้ายกับกลองทัด แต่มีขนาดใหญ่กว่าเล็กน้อย เป็นกลองที่ซึงหนังสองหน้าไม่ติดข้าวสุกถ่วงหน้า กลองแต่ละใบเขียนลวดลายและระบายสีอย่างสวยงาม ลักษณะการปฏิบัติทำารในการแสดงก็จะปฏิบัติเป็นลักษณะของกลุ่มทำาร ซึ่งทุกทำารจะปฏิบัติตามขั้นตอนเหมือนกัน คือ ลำดับที่ 1 ผู้แสดงยืนตรง ลำดับที่ 2 ปฏิบัติทำารทีละท่า ทีสันนิษฐานว่าในอดีตคงจะมีหลายทำารแต่ในปัจจุบันเหลือเพียง 5 ทำารเท่านั้นคือ ทำาทพพนม ทำาบัวตุม ทำาบัวบาน ทำาลมพัด และทำามังกรฟาดหาง ลำดับที่ 3 ยักตัวในจังหวะ“ถัดทำถัด” ลำดับทำที่ 4 ผู้แสดงยืนตรง ลำดับที่ 5 ผู้แสดงเอี้ยวตัวตีกลอง และลำดับสุดท้ายจบลงด้วยผู้แสดงยืนตรง โหมงครุ้มใช้พื้นฐานทำารของตัวโจนย์ักษ์มากกว่าตัวละครอื่น ซึ่งจะเห็นได้จากลักษณะการใช้ทำ คือการยกทำและย่อเต็มเหลี่ยม ซึ่งเป็นลักษณะการใช้ทำหลักของการแสดงโหมงครุ้ม การแสดงโหมงครุ้มนี้เน้นที่ความสนุกสนานของการปฏิบัติทำารของ ผู้แสดง ประกอบการร้องประกอบจังหวะว่า “ถัดทำถัด ถัดทำถัด ถัดทำถัด ถัดทำถัด” ผู้แสดงจะยักตัวไปตามจังหวะอย่างสนุกสนาน เมื่อผู้ชมได้ชมก็จะเกิดความสุขสนานร่วมด้วย

เป็นการละเล่นมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาการแต่งตัวของผู้เล่นเหมือนกับระเบ็ง มือถือไม้กำพด คือกระบองสั้นแต่มีด้ามยาว มีกลองประกอบการเล่น กลองใหญ่เหมือนกลองทัดหน้ากว้างประมาณ ๕๕ เซนติเมตร ผู้เล่นแบ่งออกเป็นกลุ่ม จะมีก็กลุ่มก็ได้ กลุ่มละ ๔ คน กลุ่มหนึ่งมีกลองโหมงครุ้ม ๑ ใบ อยู่ตรงกลางด้านหน้ามีผู้เล่น ๑ คน มายืนตรงหน้าคอยตีโหมงบอกทำาทงให้ผู้เล่นทำตาม

เมื่อผู้ตีโหมงให้สัญญาณ ผู้เล่นเข้าประจำที่แล้ว คนตีโหมงจะร้อง "อิหลัดถัดทา" และตีโหมง ๒ ที แล้วบอกทำาท่าง ๆ ผู้เล่นจะยักเอว ซ้ายที ขวาที จะร้อง "ถัดถัดทำ ถัดทำทำถัด" จนกว่าคนตีโหมงจะให้สัญญาณเปลี่ยนทำผู้ตีโหมงจะรัวสัญญาณให้ผู้เล่นหยุดยืนอยู่กับที่ด้วยวิธีร้องบอกวา "โหมงครุ้ม" ตีโหมง ๒ ที (มก ๆ) ผู้เล่นจะใช้ไม้กำพดตีหนังกลอง ซ้ายที ขวาที (ดังครุ้ม ๆ) ผู้ตีโหมงจะรัวสัญญาณให้ผู้เล่นหยุด แล้วบอกทำใหม่ ทำที่เล่นมีมากมายหลายทำ เช่น ทำาบัวตุม ทำาบัวบาน ทำาลมพัด ทำามังกรฟาดหาง พระจันทร์ทรงกลด เมฆลาล่อแก้ว รามสูรขว้างขวาน ฯลฯ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ทรงพระนิพนธ์ทำารำโบราณไว้ในศาสนสมเด็จ การเล่นแบบนี้บางท่านเรียก "อิหลัดถัดทา" ทีเรียกว่าโหมงครุ้ม สันนิษฐานว่าคงจะเรียกชื่อตามเสียงโหมงและเสียงกลองที่ดัง

ประเลง

เป็นการละเล่นของหลวงที่เก่าแก่มาก โดยเฉพาะใช้เป็นรำเบิกโรงผู้แสดงแต่งตัวเป็นเทวดาสวมหน้าสิริระไล่น (ไม่มียอดแหลม) สองมือถือหางนกยูง มาร่ายราตามขบวนเพลงต่างๆ รำประเลงนี้ก็เป็นวิธีหนึ่งที่เรียกว่า บักรังควานขับไล่สิ่งอวมงคลให้หายไป นำสิริมงคลมาสู่โรงและผู้แสดง

กุลาตีไม้

สันนิษฐานว่าไทยรับมาจากอินเดียตอนใต้ คำว่า “กุลา” เป็นชื่อเรียกพวกแขกที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งแต่เดิมสันนิษฐานว่าการละเล่นกุลาตีไม้มีมาจากการละเล่น “ทัมทรส” หรือระบำไม้ของอินเดียได้ แต่เดิมบทร้องกุลาตีไม้นี้น่าจะเป็นภาษาทมิฬ แต่ต่อมาไทยเรานามาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เป็นภาษาไทย โดยในเนื้อความในบทร้องนั้นเป็นการกล่าวสรรเสริญพระมหากษัตริย์ของไทยที่ทรงมีพระบรมราชานุภาพ และศักดิ์ภาพมาก สามารถปกครองไพร่ฟ้าให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขได้ ไม้ที่ใช้ตีในกุลาตีไม้ เรียกว่า “ไม้กาพต”

วิธีการแสดง ผู้แสดงชาย 8-10 คน จับกลุ่มเป็นวงกลมแล้วเคลื่อนที่ไปพร้อมๆ กับการร้องเพลงและตีไม้กาพตในมือประคบจังหวะไปด้วย การตีไม้ประกอบการร้องเพลงในกุลาตีไม้ต้องตีได้ 16 ครั้ง ต่อการร้องเพลง 1 รอบ จึงจะตีไม้ได้อย่างถูกต้อง และร้องเพลง 2 รอบต่อการปฏิบัติท่ารำ 1 ท่า ปัจจุบันมี 6 ท่า ได้แก่ ทำนึ่งคุกเข่าตบมือ ทำนึ่งคุกเข่าตีไม้ ทำตีไม้เดินเป็นวงกลม ทำกางแขนตีไม้ ทำตีไม้ระหว่างคู่ และทำตีไม้สลัดบน ล่างระหว่างคู่ เป็นการเรียงจากระดับต่ำไปหาสูง เริ่มเคลื่อนวงไปทางซ้ายมือของผู้แสดงก่อนเสมอ แล้วเคลื่อนมาทางขวามือของผู้แสดง การตีไม้ตีไม้ที่กระทบกันจะต้องไขว้เป็นรูปกากบาทเสมอ

ลักษณะการใช้เท้าที่สำคัญในการแสดงทำกุลาตีไม้ คือ การเดินดินเตี้ย (การเดินย่อเข่าให้มากที่สุด) สลับยืดยุบในตอนเปลี่ยนทิศทางการเคลื่อนวง การเดินกุลาตีไม้นี้จะมีการก้าวเท้าไขว้ไปด้านหลังและก้าวเท้าไปด้านข้างสลับกัน การก้าวเท้าจะเริ่มด้วยเท้าซ้ายก่อนเสมอ พื้นฐานของท่ารำและแนวทางในการนับจังหวะตามโขนลิง ไม่ว่าจะเป็นการเดินดินเตี้ย หรือการนับจังหวะด้วยเท้าซ้ายเป็นหลัก ซึ่งเป็นลักษณะของโขนลิง ดังนั้นผู้แสดงกุลาตีไม้จึงควรเป็นผู้มีพื้นฐานการฝึกหัดโขนลิง ซึ่งจะมาสามารถปฏิบัติท่ารำได้ดี รวมทั้งลักษณะของการแสดงกุลาตีไม้เป็นการแสดงที่มุ่งเน้นความสนุกสนานของผู้แสดงในการร้องเพลง และกระหู่เสียงให้ตรงตามจังหวะรวมทั้งการใช้หน้า (ลอยหน้า) ให้ดูตลกขบขัน

เครื่องแต่งกายคือชุดเข้มขาบและสวมเทริด มือถือไม้กาพตทั้งสองข้างสำหรับเคาะจังหวะ

แทงวิสัย

รื่อ แทงปีไสย สันนิษฐานว่ารับมาจากมลายู เป็นการแสดงราวาฐหรือประอาฐของตัวละคร 2 ตัว คำว่า “วิไสย” หรือ “ปีไสย” ตามภาษามลายูหมายถึงโล่ ซึ่งในอดีตโล่ก็เป็นอาฐที่ใช้ประกอบการแสดงแทงวิไสย สันนิษฐานว่าเริ่มมีการแสดงในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายหลังจากที่มีการแสดง โมงครุ่ม ระเบง และกุลาตีไม้แล้ว และน่าจะเป็นการแสดงที่ประเทศราชนาเข้ามาถวายหรือนาเข้ามาแสดงร่วมในงานพระราชพิธีของหลวง

ลักษณะการแสดง เป็นการประอวูรของตัวละครสองฝ่าย อวูรที่ใช้ก็จะใช้ทั้งอวูรสั้นและอวูรยาว เช่น หอก ดาบ โล่ ง้าว ทวน เป็นต้น ผู้แสดงจะมี 2 คน แต่งกายแบบเชียวกาง (ทวารบาลของจีน) ออกมาต่อสู้ประอวูรกันโดยเอาปลายอวูรแตะกันข้างบนข้างล่างข้างข้าง แล้วเต็นวนไปมาลักษณะเหมือนการรบในการแสดงงิ้วของจีนแต่ช้ากว่า การแสดงเทงวิสัยในอดีตมีการบรรเลงดนตรีประกอบด้วย คือเพลงกลม แต่ปัจจุบันไม่มีปรากฏการแสดงเทงวิสัย

โดยอนุมานว่า ลักษณะของท่าราในการแสดงเทงวิสัยนี้น่าจะมีลักษณะการใช้ท่าราอวูรยาวซึ่งเป็นแม่ท่าในการราอวูรของไทย มีอยู่ 5 ท่าหลัก ได้แก่ท่าหน้าทักเกี้ยว ท่าหงส์สองคอ ท่าปลอกข้าง ท่าชิงคลอง(1,2) และท่าฝ่าหมาก ทั้ง 5 ท่าราเปรียบเสมือนแม่ท่าในการราอวูรของไทยทั้งสิ้น เนื่องจากตัวละครอื่นที่ใช้การราอวูรก็จะดัดแปลงเพิ่มเติมจากแม่ท่านี้ นอกจากนี้ในท่ารากระบวนไม้รับเงิน ในการแสดงละครพันทางตอนสมัยพระรามาธิบดี คงเป็นท่าราในการแสดงเทงวิสัยได้เช่นกัน เนื่องจากท่ารากระบวนไม้รับเงินในสมัยพระรามาธิบดีนั้นเป็นท่าราอวูรยาวที่ดัดแปลงมาจากแม่ท่าทั้ง 5 ท่า แล้วปรับปรุงให้มีลักษณะเป็นของจีน เช่น การใช้มือจีน การยกเท้าแบบจีน เป็นต้น และในการแสดงเทงวิสัยมีลักษณะเป็นการผสมผสานศิลปะไทยกับจีนเข้าไว้ด้วยกันคือ การแต่งกาย ดังนั้นลักษณะท่าราในไม้รับเงินก็น่าจะสามารถใช้ในการแสดงเทงวิสัยได้

กระอ้วเทงควาย

สันนิษฐานว่าคงจะมาจากการเล่นของพวกทวยหรือมอญ เนื่องจากคำว่า “กระอ้ว” เป็นภาษาทวย ซึ่งแต่เดิมกระอ้วเทงควายนี้น่าจะเป็นการเล่นที่บรรดาประเทศราชที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของกษัตริย์ไทยส่งเข้ามาร่วมในงานพระราชพิธีเช่นเดียวกับการแสดงชุดอื่นๆ

ลักษณะการแสดงคล้ายกับการแสดงละคร เนื้อเรื่องกล่าวถึงสามีภรรยาคนหนึ่ง (นางกระอ้วและสามี) ออกตามล่าควาย เพื่อจะนาตักควายมากิน การแสดงมุ่งเพื่อความตลกขบขันที่วิ่งไล่เทงควายอย่างสนุกสนาน ผู้แสดงกระอ้วเทงควายนั้น ใช้ผู้ชายแสดง เป็นจำนวน 3-4 คน แสดงเป็นนางกระอ้ว 1 คน สามีนางกระอ้ว 1 คน แสดงเป็นควาย 1 หรือ 2 คน ก็ได้ ปัจจุบันไม่มีการแสดงแล้ว ทั้งนี้ยังมีการแสดงของชาวบ้านซึ่งมีลักษณะการแสดงคล้ายกับการแสดงกระอ้วเทงควาย คือ การแสดงกระตั่วเทงเสื่อ หรือบ้องตันเทงเสื่อ ทำให้สามารถพบเห็นรูปแบบการแสดงกระอ้วเทงควายจากการแสดงประเภทนี้ พอจะอนุมานถึงลำดับขั้นตอนในการแสดงดังนี้ เริ่มต้นด้วยนางกระอ้วและสามีเดินตามหาควายจนพบ ขั้นที่สองนางกระอ้วและเข้าต่อสู้กับควาย(ไล่เทงควาย) และขั้นตอนสุดท้ายคือ นางกระอ้วและสามีวิ่งไล่ตามควายไปเรื่อยๆซึ่งลักษณะการแสดงทั้ง 3 ขั้นตอนนี้เป็นการแสดงที่มุ่งเน้นความตลกขบขันหรือออกปกริยาท่าทางของตัวละครที่แสดงออกอย่างตลกขบขัน เช่น ท่าตกใจของนางกระอ้วเทงควาย ไล่ตามควายหรือท่านางกระอ้วถูกควายไล่ขวิดจนผ้าห่มหลุด เป็นต้น ดังนั้นท่าทางต่างๆ จึงเป็นท่าที่อิสระไม่ตายตัว และที่สำคัญคือจะต้องมีท่าเทงควาย ซึ่งจะแต่งแบบใด ทำได้ก็ได้ไม่จำกัดขอให้เป็นที่ผู้ตลกขบขันเท่านั้น

เครื่องแต่งกายสมจริงคือนางกระอ้าวและสามีจะแต่งกายอย่างชาวบ้าน ส่วนควายจะสวมชุดควาย เป็นการแสดงที่ไม่มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนแน่นอน เพียงแต่มุ่งเน้นความสนุกสนานเท่านั้น คล้ายการ แสดงจาวอด